

SZAVAZATI JOG ÉS HÁZISLÖJD.

Írta: ANTAL SÁNDOR, Stockholm.

Az „Új Idők” 39. számában L k írja; „... Svédországban összeállottak a nők s megcsinálták szépen, okosan, erőteljesen azt, amiről nálunk csak tinta folyt. Először megmenették a még fönmaradt ősi svéd kéziipar-műveket, azután tanultak, a kor színvonalán álló művészekké és műértökké képezték ki magukat, végül egyesületeket alapítottak, nem five o'clock célokra és szavalatok meghallgatására, hanem, hogy száz kézzel nyúlhassanak a vidéki nép napi munkájába, hogy segítsék, anyagot adjanak neki, oktassák, korigálják s ha mi készen van: piacra hozzák ... Ha a világ összes szüffraszettjei valaha ennyi termékeny munkára volnának képesek, mindenki kalapot emelne előttük.” Az itt ritkított betűkkel szedett utolsó mondat azt a meggyőződést, vagy jobban mondva hitet fejezi ki, hogy a stockholmi iparművészeti kiállítás világhírűvé lett részét, a Svensk Hemslöjd Utställning-et nem a szüffraszettek hozták létre és szüffraszettek nem is tudták volna létrehozni.

Annak bizonyítására, hogy ugyanazon svéd nők követelik a nők választói jogának törvénybe iktatását, akik a svéd házi slöjddöt felvirágoztatták, közöljük először a következő feliratot:

„A királynak!*

Hazánkban a nők a legkülönbözőbb területeken akkora jelentőségű kultúrmunkát végeznek, hogy a társadalom ezt a munkát nem nélkülözhetné. A körülmények naponta mindig több nőt kényszerítenek arra, hogy saját maga gondoskodjék fentartásáról, hogy részt vegyen a társadalmi reformmunkában; mindazokban a foglalkozási ágakban, ahol a törvények nem állják útját, ott találjuk a svéd nőt, mint jó és értékes művek létrehozóját. A nők épp úgy fizetnek községi és állami adót, mint a férfiak és aránylag ők az ország legbiztosabb adófizetői.

De annak dacára, hogy dolgozó és adófizető polgárok, mégsem vehetnek részt a törvényhozásban, nem védhetik meg saját érdekeiket, sem azokat a kultúrérdekeket, melyeket legtöbbször becsülnék.

Alulírott svéd nők ezért alázatosan kérjük Felsegedet, hogy a törvényekben gyökerező jogánál fogva: szíves-

*Till regeringen från svenska kvinnor ingigna skrivelser i Röstningsförogan. 1905-6.

kedjék indítványozni, hogy a politikai választói jog a nőkre is kiterjesztessék.

FANNY BLOMBERG, slöjdfelügyelő.	ANNIE FRYKHOLM, mintarajzó.
ANNE-MARGRETHE HAMILTON, a Kézimunka Barátai (Handarbetets Vänner) szövetségének vezetője.	BERTA HÜBNER, művészeti slöjd r.-t. igazgatója.
JULIA JOLIN, a „Hemtrefnad” szerkesztője.	HULDA LUNDIN, ny. slöjdfelügyelő.
GERTRUD AF KLINTBERG, V. O. slöjdosztályának felügyelője.	EVA SACK, a Handarbetets Vänner igazgatója.
KARIN VÄSTBERG, darbetets Vänner művészeti vezetője.	LILLI ZICKERMAN, a Föreningen för Svensk Hemslöjd állandó kiállításának igazgatója.
MARIA WIDEBECK, mintarajzó.	HEDDA KARLHOLM, mintarajzó.
OTTILIA ADELBERG, festő.	ANNA BR ANTING, író és műkritikus.
ALFHILD AGRELL, műkritikus.	ANNA MUNTHE-NORSTEDT, festő.
ELSA BESKOW, festő.	EMMA SPARRE, festő.
ANNA BOBERG, festő.	GERDA SPRICHORN, szobrász.
EVA BONNIER f. festő.	CHARLOTTE WAHLSTRÖM, festő.
SIGRID BLOMBERG, szobrász.	AGNES BRANTINU, tervező.
FANNY BRATE festő.	SELMA LAGERLÖF író.
KERSTIN CARDON, festő és iparművész.	ANNA LINDHAGEN, gyermekmenhely felügyelő.
ANNA NORDGREN, festő.	VALBORG SVÄRDSTRÖM, operaénekesnő

és mások.

Stockholm, 1905 decemberben.”

Egy véletlenül kezembe jutott egyetlen szüffraszett-felirat 130 aláírója között 29 vett részt közvetlenül abban a példátlanul eredményes munkában, mely a stockholmi kiállítás minden szakértő látogatóját Walter Crane-től Györgyiig a legnagyobb csodálatra és lelkesedésre ragadtatta. Az aláírók között szerepel Anna Boberg, az egyszerre világhírűvé lett „Dalarni temetés” nevű nagy gobelin társalkotója, Agnes Branting, az Iparművészet cikkírója és végül Lilli Zickerman, az egész házislöjd-mozgalom lelke, vezetője. Már ezek a négy év előtti szüffraszett-felirat alatt szereplő házislöjd-apostolok is nagyon megingatják azt a véleményt, hogy a nők szavazati jogáért küzdő nők nem fejleszthetik ki a házislöjddöt.

A Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt 15.000 tagja közül több mint ötezer tag volt részese annak a munkának, mely nem csak a svéd házislöjddöt teremtette meg, hanem új lendületet adott az egész svéd iparművészeinek. Ez a kizárólag szüffraszett-egyesület közös képvisellete Svédország nőinek, a szociáldemokrata Kvimroklub és a polgári Friderika Bremer-szövetség közös megállapodása

következtében alakult 1903-ban. Hogy ez a két feminista-egyesület milyen mértékben járt hozzá, a házislőjd kifejlesztéséhez, arról számszerű adataim nincsenek; annyi azonban bizonyos, hogy a szervezett nők termelése és fogyasztása nélkül a svéd házislőjd és az iparművészet ilyen magas fokra nem fejlődhetett volna. Bizonyíték erre a kiállítás bútorainak nagyon is közepes színvonala, A bútorok tervezésében és előállításában a nők alig vehettek jelentékeny részt. A kiállítás textil, kerámiai és fémipari részében ellenben a nők vezetnek nem csak kvantitás, hanem minőség tekintetében is.

Idegen országok kulturális fejlettségének nem tudunk zavartalanul örüdeni, mert eszünkbe jut, hogy hol tartunk mi. Ez a „honfibu” nagyon sokszor elfogja a legnemzetközibb szociáldemokratát is; nem lehet menekülni előle. Ez a keserűség volt annak is az oka, hogy L k egymással konkurrens irányzatoknak tartja a házislőjddért való küzdelmet és a nők választójogáért való harcot. Pedig ezen két mozgalom nívója között nincsen és nem is lehet különbség olyan országban, melyben a népművészet emlékei megmaradtak. Mint Svédországban és Magyarországon. Svédországban magas ez a közös nívó: 1909 nyarán győzelmi ünnepet ül a svéd házislőjd, ugyan-ezen év tavaszán vita nélkül elfogadja a svéd parlament első kamarája a nők politikai választói jogáról szóló törvényjavaslatot. Ugyanakkor lesz választható az 1862 óta községi szavazati joggal bíró svéd nő az összes törvényhatósági tisztségekre. És Magyarországon? Nincs választójog és nincs házislőjd. Ennek azonban nem a szüffrazsettek az okai, hanem az, hogy hazánk agrárállam, nincsen ipari kultúrája, nincsen, nem is lehet modern nevelésügye. A mi nevelésügyünk valláserkölcsi alapon áll, a svéd pedig természettudományi-higiénikus-művészeti. A svéd városok télen saját költségükön tartják jókarban az iskolás gyermekek toboján-pályáját, a miniszterek díjakat tűznek ki az országos ifjúsági torna-versenyek győztesei számára nálunk erkölcsi szempontból beszüntetik az ifjúsági torna-versenyeket. Itt a koedukáció általános és a nemi felvilágosítás nem a vicclapok, hanem az iskola útján történik.

Ez nem egyes „kiváló nők” munkájának eredménye. A tőke és a munka kegyetlen harcában a nőnek akarva nem akarva ki kellett állania, hogy a férj bérének leszorításában segíthesse a tőke győzelmes uralmát. Az ipari és kereskedelmi tőkének intelligens, képzett munkásokra van szüksége: megnyitotta tehát az összes iskolákat a nők részére.

Itt nem csak a munkásasszonyok végeznek produktív munkát, hanem a polgári nők

is. A magyar „házi lány” fogalma itt ismeretlen. Nagyon jómódú szülők gyermekei is produktív munkát végeznek valamilyen téren. Nálunk is „műkedvelnek”, bársonyt égetnek, festenek; de itt nem sajnálják a tanulásra fordított időt, munkát és műkedvelők helyett szakemberekké képezik ki magukat. Így indult meg a házislőjd kiképzését célzó mozgalom egyidőben a nők öntudatra ébredésével. Mikor a házislőjd diadalmaskodik, a svéd nők már ki is mondták a jelszót: Nem akarunk segíteni a tőkének a férfiak elnyomásában, egyenlő munkáért egyenlő bért, egyenlő terhekért egyenlő jogot követelünk!

Ezek előtt a politikai jogokat szerző és házislőjddöt teremtő svéd nők előtt minden kultúrember megemeli a kalapját.